

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Iosephi Speranzæ, Congregationis Oratorii Fanensis
Presbyteri, Scripturæ Selectæ**

Speranza, Giuseppe

Coloniæ Agrippinæ, 1659

30. Pater, dimitte illis, & c.

urn:nbn:de:hbz:466:1-44265

Ad. 17.

tranaturæ ordinem eclipsari, ut non pars A Solis ex interpositione Lunæ, quæ totum tota etiam obex facta eclipsare non posset, sed totus divina potentia sit conversus in tenebras, qui tunc ultra capere non valentes, pro *Ignoto Deo* atam fieri decreverunt, sicq; futuræ memoriæ characteribus mandaverunt.

Ad illam autem civitatem Prædicator Gentium veniens, cum Arcopagitis facto congressu, Dionysium convertit B ad fidem, causam præcipuam differens, quare per omnem terrarum orbem illo die tenebræ sunt diffuse. Ut enim accensa lucerna in domo subito per radios domum illuminat, ea verò celeritate, qua extinguitur, in omni parte domus tenebræ diffunduntur: sic eam verum mundi lumen extinguitur, totus sensibilis mundus in omni sui parte obscuretur.

Dionys. ep. ad Polycarp.

Egregiè quidem Bernardinus, & tangit vulgatum illud magni, ac sapientissimi Dionysij, qui ubi præter naturam, Solem ita defecisse cognovit: Aut Deus (exclamavit) naturæ patitur, aut mundi machina dissoluetur.

O Solem! (exclamare & ipse cogor,) ò Solem solum propemodum tanti animadvertorem parricidii, qui in tam acerbis, miseroque spectaculo, ne tantam rei indignitatem videres, eripiens funesto facinori diem, diei lucem, luci splendorem, splendori te ipsum, obvolutum tenebris caput abdidisti! Nec miror: quoniam ut peregregiè ait idem Dionysius: Creatura Dei in ipsius veræ lucis occubitu lucere non potuit.

Si ignari quondam illius Solis defectus, qui tunc naturaliter contigit, cum Atreus, Rex Myconarum, in Græcia filios Thyestis fratris (quod dolis Acropen sibi conturparit) in convivio ei barbarè epulandos apposuit, eorumdemque natorum illius sanguinem rubro vino permixtum propinavit, ut infelix pater suæ metiviscera avidæ, tantæque feritatis, ac inhumanitatis ignarus, devoraret, apud Senecam propterea conquerebantur de com-

motione signorum omnium Zodiaci, cæterorumque astrorum, ac constellationum cæli, quodque in eos planè miseris quasi ultima mundi ætas jam devenisset, mundusque ipse ob hoc tam crudelè facinus jam, jam perire vellet:

*Nos è tanto vixi populo
Digni, premeret quos everso
Cardine mundus:
In nos atas ultima venit.
O nos dura sorte creatos,
Seu perdidimus Solem miseri,
Sive expulimus.
Abceant quæstus, discede timor:
Vita est avidus, quisquis non vult
Mundo secum pericite mori.*

Quid, quid in tanto Iudæorum facinore conqueramur? Planè in nos fines sæculorum jam devenerunt: perdidimus Solem miseri, sive expulimus. Vitæ profus est avidus, qui jam non vult mundi cum Opifice moriente mori.

SEPTEM VERBA.

PUNCTVM XXX.

Pater, dimittite illis: non enim sciunt, quid faciunt. Luc. 23.

*S*uper hoc venter meus quasi cithara sonabit. Allusio est ad antiquorum consuetudinem, qui in ludis pulsabant citharas, & lamentis dediti, lugubria carmina personabant. Oleaster: Viscera alicujus sonare, est, eum ex intimo corde misereri. Ideo sonuerunt viscera mea Ierem. 31. propter eum: miserando, miserebor ejus. Lyran. Venter meus quasi cithara sonabit: emittendo nimirum vocem lugubrem gemitus, sicut in actu mortuorum aliquando carnem lugubre in cithara cantabatur.

Eruditè

*Clem. Alex.
Orat. adhor.
ad Gentes.*

Erudite huc Clemens Alexandrinus in adhortatione ad Gentes, Dominum in Cruce extensum cum Orphei cithara omnia ad mutuum concentum, & conspirationem adducente componens, Græcorum deliramenta sic deludit. Amphion, ait, Thebanus, & Arion Methymæus fuerunt quidem ambo arte canendi præditi: Græcorum autem in choro, & fabula canticum de ambobus hucusque canitur, quod hic quidem piscem inescaverit, ille verò Thebas ædificaverit: Thracius autem alius Sophista (alia est hæc Græca fabula) solo cantu feras reddebat mansuetas: quin etiam & cæteras arbores, & fagos suis locis moras musica transplantrabat.

Mihi (subdit graviter) videntur & Thracius ille Orpheus, & Thebanus, & Methymæus viti quidem non viri, fuisse deceptores, qui prætextu musicæ, vitæ perniciem afferentes, artificiosus quibusdã præstigiis ad corruptelas dæmoniæ incitantes, probra Orgiis celebrantes, luctus in Deorum Cantica traducens, primi deduxere homines ad simulacra, atque adeo lapidibus, & lignis, hoc est, imaginibus, ad umbrationibus, agrestem gentis excitare consuetudinem.

Sed non talis est meus cantor, sed vix paulò post dissoluturus acerbam servitutem Dæmonum tyrannidem obrinentium: ad suave autem, & benignum religionis, & pietatis in Deum jugum nos traducens, in cælum rursus evocat eos, qui humi sunt abjecti. Solus quidem certè ex iis, qui unquam fuerunt, difficillimas feras, homines mansuefecit. Volucres quidem eos, qui ex ipsis sunt leves: serpentes verò eos, qui ex ipsis sunt leves: serpentes, eos, qui sunt animosi, & ad iram concitati: feras autem, eos, qui sunt voluptati dediti: lupos autem, eos, qui sunt rapaces: lapides autem, & ligna sunt insipientes.

Possum tibi aliam quoque narrare fabulam, (fatetur adhuc Clemens) & cantorem Ennomum Loerensem, & cicadam Pythicam. Dies festus maximo Græcorum conventu Pythonæ celebrabatur pro-

Speranza Scriptura selecta,

A pter draconem mortuum, Eunomo canente serpentis epitaphium. Erat autem ceitamen constructum, & æstus tempore cithara canebat Eunomus, quando cicada, quæ sole incallescere, sub ramis canebat in montibus. Loero chorda rumpitur, in citharæ jugum advolat cicada, & super instrumentum, tanquam super ramum personat, & citharæ cantico apta harmonia conveniens citharæ chordam supplevit deficientem.

B Ad fabulationem deinde sic adaptat. Canit autem meus quidem certè Ennomus (scilicet Christus) non Terpantrimodum, neque modum Capitonis, sed neque Phrygium, vel Lydium, vel Doricum, sed novæ harmoniæ æternum modum, qui à Deo accipit denominationem, Canticum novum, Deus, canticum novum cantabo tibi, in psalterio, & choro, cum canticis, & cithara. Quomodo non respiciat Deum in orationem cicadae.

C Quam grata hæc Dei auribus harmonia, quam Diabolo dissona! Tollebat David 1. Reg. 16. citharam, & percutiebat manu sua, & recessabat Saul, & levius habebat, recessabat enim ab eo spiritus malus. Glossa ex D. Isidoro. David adhuc puer in cithara suaviter, immò fortiter canens, malignum Spiritum, qui operabatur in Saul, compescuit: non quod citharæ illius tanta virtus erat, sed figura Crucis Christi, quæ de ligno, & de extensione nervorum mysticè erat cithara gerebatur, ipsaque passio cantabatur jam Davidis, tum Dæmones effugabat.

D Overè tubal, pater canentium cithara, Gen. 4. qui à malleatoribus tuis ex his, quæ passus es, musicam hanc didicisti. Nunc illud intelligo: Vox mallei innovat aures ejus. Ubi apud Jansenium plerique legunt: Vox mallei intonat aures ejus. O musica in luctu (non importuna, sed opportuna) narratio!

E Tetraſtichon pro D. Francisco ad unicum angelici plectri ductum, dom Christum Cruci affixum amplectebatur.

*Desino dulciloquas, Ales, edingere chordas:
Nam nequeit tantum corda tenere melos.
Hæc Cruce si requies: Crux hæc mihi canet
in aure:*

*Præstat enim voces hujus amasse Lyra.
Uuuu Anima*

*Christus feras,
volucres, leones
sic curavit.*

Psal. 143.

Psal. 101.

Symmach.

Gloss. & Isid.

Crucis figura

Eccl. 38.

Alij.

Eccl. 22.

Cant. 5.
Bern. lib. de
Pass. Dom. c. 8.

*Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est. Bernard. Cithara tibi factus Spon-
sus tuus, Cruce habente formam ligni,
corpore autem suo vicem supplente chor-
darum per ligni planitiem extensarum:
nisi enim ligno affigeretur expansus, neu-
tquam verborum sonum ederet, tan-
quam citharizans, quibus amplius dele-
cteris. Observa diligentius. Septem chor-
das habet cithara. Cantat tibi, ludit tibi,
ad audiendum invitat.*

Psal. 54.

*In finem, in carminibus intellectus David.
Exaudi, Deus, orationem meam, & ne despe-
xeris deprecationem meam, intende mihi, &
exaudi me. Augustin. Orat Christus multa
patiens, de malo liberari desiderans.*

Hug. ibid.

Psal. 7.
2. Reg. 16.
Hebr.

*Psalms David, quem cantavit Domino
pro verbis filij Iemini. Et quæ clarior Chri-
sti figura? Psalmus David, Hebraicè, Si-
gaion, nomen est musici instrumenti, quod
solicitudo, vel angor interpretatur. Quid in
Psalmo? Si redadii retribuentibus mihi ma-
la. Quin si pro illis non exoravi.*

Psal. 44.

Aug. in Ps. 58.
Felix.
Rab. David.
Hebr.
Hieron.

*Eructavit cor meum, verbum bonum.
Frons Psalmis inquit Augustinus, sacra-
menti sublimitate decorata. In finem. Fe-
lix, effundenti sanguinem. Rabbi David: Pe-
rito arte canendi, vel pulsandi: Felix Core, ex
Augustino, Calvaria. Canticum pro dilecto.
Hebr. Canticum dilectionum. Alii: Canti-
cum amorum. Hieronymus: Canticum a-
mantissimum.*

Boet. lib. 1.
Mus. c. 1.

*Pater, ignosce illis: quia nesciunt, qui fa-
ciunt. O vocem suavissimam, quæ melo-
dia Paradisum replens, divinam placat in-
dignationem! De musico quodam placat in-
dignationem! De musico quodam scribit
Boetius libro primo, excellivæ, ac miræ
suavitatis cantu juvenem furentem, nu-
dòque pugione hostem aggredientem
constituisse, percipitque sono, illicò indi-
gnationem, ac pugionem deposuisse.*

Prov. 25.

*Et Xenophonte citharam asperis, ac
concitatis, Phrygiisque modis pulsante,
ad furorem, ad arma excitabatur Alexan-
der: eodem verò leni, suavique modo
personante, arma deponebat.
Annon divini, ac justî furoris leniti-
vum, tam æquo animo Christum injurias
perferre, & pro injuriantibus exorare?
Còtè patientia lenietur Princeps; aut,
Chaldaicè, impatientiâ spiritus latabitur
Princeps.*

A Si ad humanitatis sensum ductus Im-
perator ille, quod audisset juvenem, qui
vel dira flagellatione exceptus vocem
formabat, ut ait Suetonius, etiam in steru. *Chald.*
Pater ad tam dulem Filij vocem inter
spinas & clavos ad commiserationem non
moveatur?

*Pater, ignosce illis, non enim sciunt, quid fa-
ciunt Pater. Ac si diceret: Si quondam*

B Moyse tantum poruit, ut pro populo vel
idololatrante intercederet: qui fiet, ut ap-
ud Patrem non valeat Filius pro his exo-
rans, qui nesciunt, quid faciunt?

*Sed quid Moyse pietatem cum Filij
Dei pietate cõpono? Oculum pro oculo, dentè
pro dente evelli lex præcipit, (sic pulchre At-
noldus Carnotensis, qui subdit: Nemini
parcit Moyse: omnes injurias suas per-
sequitur, ulciscitur: & absque ulla misera-
tione, decretorum ejus contemptor oc-
ciditur. Tempore gratiæ temperantur e-
dicta, & evangelica mäsuetudo à populo
acquisitionis, nam, & convivium & con-
temptum excludit, nec ræa fratri dici, aut
fatue, vel etiam irasci, Magistri nostri di-
sciplina permittit.*

*Ipse quoque, qui Judex est omnium,
ejus est vindicta, nequaquam per singu-
los dies irascitur, & gladium in vaginam*

D revocari præcipiens, percipientes in gla-
dio, gladio percipientes denunciat. Ipse scisso
dorso verberibus, vellicatis genis, facie
spuris illita, puncto capite vepribus, late-
re faucio, cerebratis palmis, pedibus con-
fossis, tanquam, agnus jugulatori suo al-
ludens, carnem suam non reluctans ex-
plicuit; & nudum corpus, quasi incudem,
malleatorum ictibus patienter supposuit.

E Poterat utique, accitis multis millibus
Angelorum, agere pro se, & de tantis lu-
didibus erui: sed qui præceperat, percuf-
sori sinistrae maxilla porrigi dextras, &
auferenti pallium, præberi & tunicam;
se ipsum intra regulas concludens, voluit,
ut à capite patientiæ forma prodiret in
membra, & in hoc æmulario filiorum
probaretur, si non se degeneres exhiberet.

*Igitur quid prius sitierit, manifestat
(alius est apud Arnoldum ordo verborum)
& iterum conversus ad Patrem, orat ut
hæc*

hæc ignorantia populo dimittatur: Pater inquit, dimitte illis, qui nesciunt, quid faciant. Quid est, Domine, quod dicis? Non accusas, non queris vindictam? Potius excusas, & conjurationis illius spissamentum attenuas, & hæreditarium onus ab impiis transferens, crimen malitiæ non opponis, qui ideo dimittendum censes, quia admittum ignoranter ipse testaris. Hastenus Carnotensis.

Planè delicta non videt vis amoris. Charitas operit multitudinem peccatorum, Excusat, extenuat eo modo, quo potest.

Pater, ignosce illis, quia nesciunt, quid faciunt. Quali dicat: Te Patrem appello, non Deum, non Dominum: quia novi, in hac causa opus esse benignitate Patris, non severitate Judicis. Non te Regem voco. eos ut opprimas, non Dominum, ut affligas non Judicem, ut condemnes, sed Patrem (quod est nomen pietatis) ut miserearis.

Pater, Pater, ignosce illis. Ego enim Filius, qui patior, ignosco: ignosce & tu, o Pater. Patrem te esse memens: si etenim illi, quod sunt Filii, oblii sunt: tu, quod Pater sis, oblivisci non potes.

Bernardus: Pater, inquit & quare nomen Patris apponit? Solent pueri, aliquid affectuosius orare volentes, nomen paternum nominare, ut naturalem dilectionem ipsius ad memoriam reducant, per quam facilius petitionis suæ consequantur effectum. Sic & Redemptor noster miserator, & misericors, patiens, & multum misericors, & suavis in universis, quamvis se à Patre seiret semper audiri, tamen nobis commendaas quanto affectu sic pro inimicis orandum, nomen posuit charitatis. Tanquam diceret: Per dilectionem paternam, qua unum sumus, supplico tibi, ut exaudias me pro his occisorib. meis, ignoscendo. Agnosce, Pater, Filii tui amicitiam, ut inimicis ignosceas.

O verbum Summi Patris Verbo conveniens! Fecit bonus Doctor, quod iusserrat. Orat non solam pro persecuentibus, & calamitatibus, sed etiam pro occidentibus se. Orat, inquam, pro suis occisoribus: tu non orabis pro detractoribus?

Pater, ignosce illis, nam pluris facio ani-

marum harum salvationem, quam meam temporalem vitam. Plus horum animas, quam corporis mei magni pendo salutem: licet enim cruciatus, quem patior, gravissimus sit; eorum tamen acerbior mihi esset perditio: solum enim, ne pereant, hæc perfero.

Parce illis, Pater: satius enim, & justius est, ut pluris facias charitatem, quam ego pro illis morior, quam iniquitatem, qua ipsi me Cruci affigunt.

O Pater immensæ pietatis, & clementiæ, ignosce illis: quia cum primum dixerot: Consummatum est; finem lex vetus accipiet, & initium lex gratiæ: & dissentaneum est in ipso legis initio non esse gratiam, ac in lege amoris superesse rancorem.

Pater, Pater dimitte illis: nam si populo pepercisti, quia Moyses, & Aaron tibi incensum obrulerunt, cur modò non ignoscas, siquidem ego non thus, sed memetipsum tibi offero? En Pater clementissime, hoc mei corporis thuribulum undique perforatum, ex quo non fumus, sed copiosissime exilit sanguis, ut ad tuas divinissimas nates in odorem suavitatis ascēdat.

Per hunc sanguinem, per hæc crudelissima vulnera, per has piensissimas lachrymas, per atrocissima tormenta, per hunc denique ardentissimum amorem, quo omnia hæc patior, exoro te, amantissime Pater, Ignosce illis, quia nesciunt, quid faciunt.

O amorem! o charitatem! Christus (Fratres) jam in alto pendens linguam solam à flagris, & clavibus habuit immunem, & hanc in ipsa Cruce primò omnium solvit in patrocinium eorum, qui se manu, aut lingua crucifixerunt. Disertus, & potens suismet hostibus advocatus. Illis jam petebat veniam, inquit Augustinus, à quibus adhuc accipiebat injuriam: non enim attendebat, quod ab ipsis moriebatur, sed quia pro ipsis moriebatur.

Iesus autem dicebat: Pater, ignosce illis. Et quid ibi, autem? Dicitio est adversativa, inquit Basilius, qua Evangelista opponat verba verbis, operibus opera. Ac si diceret: Dum illi Dominum Cruci affigebant, dum vestes ejus, ipso inspiciente, inter se

Uuuu 2 inivi-

Iustinian. le agone, c. 7. Oratio Christi pro crucifixoribus expensa.

Nam. 16.

Aug. tract. 11. in Ioan.

Basil. ibid.

1. Petr. 4.

Christus cur Patris nomen apposuit, cum pro crucifixoribus oravit.

Bern. lib. de pass. c. 8.

invicem dividebant, dum alii irridebant, ac subsannabant, ille reddens bonam promissam dicebat: *Pater, dimitte illis.*

Nos cum uno gravi aliquo dolore vexamur, sive dentium, sive oculorum, sive capitis, sive alterius membri, ita in illo uno tolerando occupamur, ut nihil aliud cogitare possimus, idem neque amicorum visitationes, neque negotiorum tractatores admittimus. Christus Cruci affixus, spais etiam in Cruce, ex Tertulliani, ac Origenis sententia, coronatus, unde caput ad Crucem sine dolore admoveere non posset, clavis confixus, ex quibus acerbissime doleat nudo corpore, & multa flagellatione, & longis itineribus fatigato, ad frigus, ad ignominiam publice exposito, & pondere suo manuum, ac pedum vulnera cum immani, & perpetuo cruciatu divexante, ac pio Domino multos simul dolores, & quasi cruce plurimas sufferent, velut tamen nihil horum pateretur, de sola inimicorum suorum salute sollicitus, ad Patrem clamat: *Pater, ignosce illis: quia nesciunt, quid faciunt.*

Tertul. l. contra Iudæos, c. 13. Orig. tr. 35. in Matthi.

Arnold. de sept. urb. veris. 1.

Nondum exspiraverat Christus (inquit iterum, & peregre Carnoensis) sed fossis manibus, pedibusque, & scisso veptibus capite vivebat in Cruce, & patricium mentium intueas vota, non tam clavorum acumine, quam illorum crimine pungebatur. Pro his igitur ad Patrem convertitur, & charitatis argumento prolato in medium, in auditum dicendi genus novus Orator assumit: & inimicorum in causa alligans, ipsis invitis, atque negligentibus, parti contrarie suffragatur, & utrum plus possit peccatum, quam iustitia, Deo Patri quaestionem proponit: & edisserit esse inconveniens, ut amplioris sit virtutis delictum, quam donum, & prevaleat malitia bonitati, & perditio salutis.

Cum enim ipse ad hoc nitatur, ut salventur, & Judæi ad hoc, ut damnentur, plus debet apud Deum posse filii charitas, quam populi cæcitas: quia & hoc non minimum habet pondus, quod causa huic non patrocinatur alienus, sed filius. Et infra: Neque pater ullo modo negare filio indulgentiæ privilegium potuit, quod ad

A. pedes ejus prostrata charitas postulavit.

Bernardus: Vide nunc opera Domini, quæ posuit prodigia super terram. Flagellis cæsus, spinis coronatus, clavis confossus, affixus patibulo, opprobriis saturatus, omnium tam dolorum immemor: Ignosce, ait, illis, quia nesciunt, quid faciunt.

Bern. ser. de pass. in ser. 4. heb. pæn.

Et devotissimus Anselmus: Christus, inquit, in cruce levatur, irridetur, blasphematur, & ecce dicit: *Pater, ignosce illis.* O verbum magnæ patientiæ, magnæ dulcedinis, magnæ amoris, & indicibilis charitatis. Ecce enim non suam attendit injuriam, non pœnam reputat, non sentit contumeliam, sed ipse potius, à quibus patitur, ille compatitur, à quibus vulneratur, ipse medetur, vitam procurat, à quibus occiditur, orat pro eis, & non petit ultionem. Sic igitur, anima mea, quid in cruce agat, percontare, & respondebit tibi illud Psalmographi: *Pro eo, ut me diligere, detrahebant mihi, ego autem orabam.*

Ansel. ser. de Pas.

Verè, verè, *Aque multa non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam.* Aque multæ passiones multæ, quas spirituales nequitie, quasi Tartaræ procellæ per Judæos, atque Gentes, quasi nubes dolorum gravidas in Christum effuderunt: diluvium tamen istud aquarum, id est, pœnarum, non potuit extinguere incendium charitatis, quod divinis am illud peccus concremabat; unde Christi charitas in illo aquarum multarum diluvio vehementer ardebat, ac proinde dicebat: *Pater ignosce illis, quia nesciunt, quid faciunt.*

Psal. 108.

Cant. 8.

Nos injuriis lacessiti, aut quoquo modo offensi, non statim indulgemus, sed temporis beneficium expectamus, quo ira defervescat, quo injuriæ memoria decidat, quo accepta forte vulnera, ac cicatrices obducantur, feriente interim ac oriante virtute. Quod tempus facit, inquit Chrysostomus in concione ad populum Antiochenum) hoc propter Deilegem ante tempus facere non sustines, & sine mercede potius, quam cum mercede vis tibi vitium extinguit. Quærimus prætereà aliena submissione, devotissimè quæ hostium nostrorum precibus indulgentiæ nostram.

Chrys. hom. 52. ad pop.

nostram aliorum potius esse virtutem, quam nostram. Christus non id spectat, neque expectat sanari vulnera, aut tempus medelam adfetre acceptis injuriis, sed apertis adhuc venis, ac totus madens sanguine, inter ipsa inimicorum tela, quæ in divinum cor ejus jaculabantur, toto ipso corde Patrem exorat: Pater, ignosce illis.

Insignem hanc Magistri charitatem egregius ille Discipulus imitatus est, cui propterea, dum saxorum crepantium turbine quateretur, divina charitas fulsit. Stephano, inquam, suis pro inimicis exoranti cælum patuit, velut si ad nobile hoc spectaculum Cælitæ omnes attenti accurissent. Is enim, dum pro se stans, pro inimicis verò utroque genu flexo precaretur, patefactum sibi vidit cælum, ac Iesum stantem à dextris vivitatis Dei.

Sed liceat hic quætere: Domine, quid hoc agis? Priusne præmium, ac triumphus, quam prælium finiatur? Quinimò nondum os Stephani aperitur, & jam cæli janua referantur? nondum vivere desinit, & te jam videt? Et ubi illud: Non videbit me homo, & vivet? Quid est, oro, quod Levitæ huic obviam exeat beatitudo, & penè extra januas præcurrat? Tam accelerati præmii causam mirari jam desine. Aded nimirum grata Deo est injuriarum remissio, ac sceria pro inimicis deprecatio, ut mitissimus Deus omnem hic majestatem ponat, amplissimam legis gratiam faciat, nec ad regium solum primum coronare Athletam velit, sed præveniat, jubeatque pulcherrimam beatitudinem ad ipsas palatii valvas, immò extra domus limina prodire, ut felicissimus hic pugil, qui hostes infensissimos, ac ipsos interfectores amavit, proque eis lachrymans, ac moriens supplicavit, præter legem honorificentissimè ad triumphos evocaretur: hocque æterni Regis est privilegium, qui injuriarum esse voluit immemores, concessum. Et quid mirum, si propterea illi, qui erant in concilio, intuebantur vultum ejus, tanquam vultum Angeli (jam) stantis inter illos.

De Angelorum scilicet familia est, qui hostibus parcit, qui injurias remittit.

A Thecutis illa ad Davidem jam jam in Absalonem propitium: Sicut Angelus Domini, inquit, sic est Dominus meus Rex, ut nec benedictione, nec maledictione moveatur.

At quid ajo? Non Angelum solum, sed Deum refert qui hostibus parcit. Jacob ad Esau jam sibi ad parcendum inclinatum: Si vidi, inquit, faciem tuam, quasi viderim vultum Dei. Quasi dicat: Videatur alteri, qui amaro sit animo in fratrem, aut proximum, vultus ejus, vultus Diaboli, mihi adeo pulcher fratris olim irascentis, nunc verò placati vultus apparuit, ut visus sit vultus ejus, quasi vultus Dei.

Annon Deus ipse ad Moysen, vel decies Pharaoni propitiaturum, si forte resistere dicitur, dixit: Constitui te, inquit, Deum Pharaonis?

Dei siquidem proprium est parcere, ac proinde, qui parcit, Deum refert. Quid magis Deo proprium, quam parcere? In Ecclesia sæpius decantatum: Deus, cui proprium est misereri semper, & parcere.

Hinc Job illa admiratio: Cur non tollis peccatum meum, & quare non auferis iniquitatem meam? Ubi Cyrillus Alexandrinus: Quid igitur, o generosissime Athletarum? Criminis loco Deo impingis, quod ei, qui deliquit, non miseretur? Culpasne legislatores, quod peccatorum meminit? Etiam, inquit: qui enim misereri consuevit, nec vulgarem ex eo gloriam habet, ob quam causam cum talis sit, non & meritationem habet?

Facit huc appositè satis D. Laurentius Novariensis invehens in procacem illum Pharisei musitationem: Hic, si esset Prophetæ, sciret utique, quæ, & qualis est mulier, quæ tangit eum, quia peccatrix est. Sic factus: Indignum judicas, o Pharisee, me suscipere mulierem fornicariam lachrymarum fontibus inundantem? Sed facis hoc quasi incredulus Phariseus, dum non vis me esse, aut credere Deum. Expende: Dum non vis me esse, &c. quasi dicat: Hæc mea proprietas, hæc, me Deum esse declarat.

Planè verissimum illud Cypriani assertum: Patientia res est Dei. Ac D. Valeriani: Infinitæ virtutis est, odia vicisse beneficiis.

Uuuu 31 Hac

2. Reg. 14.

Deum aded.

Gen. 33.

Exod. 7.

Iob. 7.

Cyrl. Alex. Apol. ad Theod. Misereri quam sit Dei proprium, acutè expensum.

Luc. 9.

D. Laur. Navar. hom. de poenit.

Deum non credit, qui non vult illum misericordem.

Cypr. de bono patientia.

D. Var. hom. 12. de bono confer pacis.

Ab. 7.

Exod. 33.

Injuriarum remissio quam grata Deo proinde expensum

Injurias condonans Angelum refert.

D. Zeno ser. 3.

Huc pulchrè D. Zeno de Abrahamo, sic fatur: Religiosus carnifex stringit gladium: patris erat, quòd levavit: Dei fuit, quòd pepercit. Quasi dicat: Nullius plane creaturæ est tantum parcendi munus, non cognati, non sponsi, non patris, immò patris erat, quòd levavit gladium ad necem, sed unius Dei fuit, quòd pepercit, cui proprium est (& quarto modo ut Scholæ vobabulo utar) misereri semper, & parcere.

Gen. 50.

Hinc Joseph ad fratres: Nolite timere, num Dei possumus resistere voluntati? Alia litera ait Chrysostr. habet: Ne timeatis, Dei enim sum ego. Ac si diceret: Deum imitor, & per beneficia respicere studeo: his, qui mala irreparabilia contra me fecerunt.

Chryf. ibid.

2. Reg. 9. 3.

Misericordia Dei, & hominum quo differunt.

Hinc David: Numquid superest aliquis de domo Saul, ut faciam cum eo misericordiam Dei? non hominis, qui beneficientibus benefacit, sed Dei quæ etiam malefacientibus benefacit.

Math. 5.

Hincque ii, qui parcaut, filii Dei appellatur: Benefacite his, qui oderunt vos, ut sitis filij Patris vestri, qui Solem suum oriri facit super bonos, & malos: & pluit super justos, & injustos.

Rupert. l. 4. de vict. verb. Dei. David quia facilis condonator injuriarum, factus avus Christi.

Egregiè quidem Rupertus expendens, Regi David, non fecus ac magno illi Patriarchæ Abrahamæ promissum Christum illius ex semine nasciturum: Ratio, inquit, docet, non multò minoris fuisse merito peperisse inimico propter Deum, quàm non peperisse unigenito Filio. Hoc (subdit) fecit David inimico suo insensissimo quærenti animam suam, inimico Regi, cujus regnam sine dubio suscepturum esse sciebat. Ob hæc maximè causam (expende hæc verba ad rem præsentem) juratum illi esse arbitramur, quòd semen, vel caro ejus assumenda esset in Filium Dei, quia maximè causa ista facit filios Dei, sicut testatur Dominus: Diligite inimicos vestros, ut sitis filij Patris vestri.

Dilectio inimicorum signum filiorum Dei.

Hoc maximè Filii Dei patrisant in hoc vultum patris referunt: ac nemo totque aurea collo affusa tam certò se vel divitem, vel doctum, aut nobilem probat, quàm certò quis Dei se filium esse demonstrat, dum inimicos amat.

A Quæ ergo gloria est (ut inquit eleganter Cypr. lib. de bono patient. filij Patris vestri) similem Deo fieri? Quæ, & quanta felicitas habere in virtutibus, quod divinis laudibus possit æquari?

Valeant, qui indecorum existimant, hostibus parcere, injurias remittere, & eas non ulcisci. Hæc, hæc gloria, hæc corona est, hic triumphus. Psalmo 56. titulus hic prænotatur: In finem, Ne disperdas, Psal. 56.

B David in tituli inscriptionem, cum fugeret à facie Saul in speluncam. Hieronymus. Victor, ut non perdas insignem aureolam Davidis. Titulum jam versans, ac elucidans Nyssenus. Quoties, inquit, longanimitatis iste pugil ob coronam hujus victoriæ, à se ipso tanquam agonotheta prædicatur, ipso fortassis Spiritu Sancto mirabiliter sapius hanc vocem iterante, quasi præstantior sit virtute humana, ut supernaturæ fines evectæ: solius enim incorporeæ, & immaterialis naturæ hoc erat dicere, quam nulla humanarum affectionum tangit, qui iram à naturæ suæ substantia innatam habet, qui multa mala perpetiebatur ab eo, cui nullam mali inferendi occasionem dederat, immò ab eo, in quem multa, & insignia beneficia contulerat, quando omnem licebat iram in eadem sui persecutoris ex-

C saturare, neque ipse manus ei attulit, & ei, qui ad eadem festinabat, illud. Ne desperdas, dixit: Deo digna vox, quæ hominis interitum verat.

O hominem nimitum planè secundum cor Dei: & virum dignum à Deo coronari! Chrysostr. pulchrè: Nunc mihi spectata philosophicam animi moderationem: spectata lucram, victoriam, coronam. Spelunca illa (subdit) campus erat, in eo lucta quædam mirabilis, dictaque incredibilis facta est. Luctatus est David: pugilem egit iracundia. Saul positus erat certaminis materia. Agonothetes erat Deus.

Quid elegantius? Et quoniam in hoc tam præcipuum dilectionis inimicorum exemplar incidimus, libeat ex eodem Chrysostr. ore audire, quàm in præclarum, quàmque excellens, ac honorificum fuerit.

Cypr. lib. de bono patient.

Psal. 56.

Hieron.

Vatab.

Greg. Nyss.

ibid.

Chryf. hom. 1. de David, & Saul, tom. 1.

Davidis cum iracundia con- certatio gra- phicè à Chry- sosto mo de- scripta.

Militum Da- videm ad vin- dicam inci- tantium oratio

Quod David alie præsen- tibus peperit ho- stis gloriosum.

In speluncæ, inquit, illius campo lucta quædam mirabilis, ductuque incredibilis facta est. Saul positus erat certaminis materia. Quin potius (subdit) non ipsi adversum seipsum, propriamque passionem erat prælium, sed & adversus milites, qui aderant. Etenim si voluisset animo moderari, ac parcere ei, qui læserat, consentaneum erat, ut & illos metueret, ne fortè ipsam contrucidarent in spelunca, quàm qui illorum salutem prodidisset, exitiumque attulisset, ac publicum ipsorum hostem servasset. Probabile enim est, illorum unumquemque dolore percitum, hæc suo cum animo dicturos fuisse: Erro- nes, exulesque facti sumus, domo, patria, cæterisque omnibus excussi, omniumque difficultatum tuarum consortes sumus: & tu cum, qui horum tibi est author, in manus tuas traditum cogitas dimic- tere, ne nobis unquam liceat ab his calami- tibus respirare, ac proditis amicis, ho- stem servare studes? Et quo pacto ista sunt æqua? Nam si tuam ipsius salutem negli- gis, nostræ certè vitæ patas. Non tibi dolent anteacta, neque memores eorum, quæ ab illo perpessus es mala? Certè ob ea, quæ futura sunt, tolle hostem, ne ma- jora, & acerbiora perpetiamur mala. Hæc ut verbis non sint proloquuti, tamen ani- mo secum voluebant, cum ista, tum istis etiam alia majora. Verùm nihil horum ju- stus ille apud se perpendebat, unum id spectans, quomodo possit redimiri tole- rantia corona, ac novam quandam, ad- mirabilemque Philosophiam philosophari.

Neque enim perinde miram erat, si cum esset solus, & absque comitibus, pe- percisset illi, à quo fuerat læsus, arque nunc est, quod hoc idem aliis præsentibus fecit, eò quod militum illorum præsen- tia geminum adferat obstaculum ire mo- derandæ. Nobis ipsis frequenter evenit, ut cum statuerimus vindictam remittere, & commissa condonare, post ubi videri- mus aliquos nos irritantes, & ad ultionem concitantes, mutemus sententiam, & illo- rum dictis obtemperemus. Verùm hoc non accidit huic Beato, sed etiam post il- lorum consilium, & exhortationem per- severavit in animi sui decreto. At ne hoc

A quidem tantum est admiratione dignum, quod nec aliorum admonitu dimotus est à proposito, quodque non est illos veritus, sed quod perfecit, ut & illi eandem animi moderationem sumerent. Magnum qui- dem, si quis suis cupiditatibus imperet, tantum tem- sed multo majus est, & aliis persuadere peravit, sed posse, ut & ipsi mentem eandem sumant eum ipso: aliis, inquam, qui nec modesti- masefaciendo sunt homines, neque temperantes, sed absteruit.

B milites, qui multis difficultatibus jam in desperationem erant adducti, à quibus paululum respirare cupiebant, haud ignari non modò totam malorum dissolutio- nem in hostis nece sitam esse, verùm et- iam plurimorum bonorum acquisitionem, quando nihil obstabat, quominus illo trucidato protinus regnum transiret ad Davidem.

Attamen cum essent tam multæ res, quæ milites irritabant, tantum valuit illo generosus, ut satellites his omnibus fue- rint superiores, hostisque parere. Ope- rarè pretium verò est etiam ipsorum mili- tum audire consultationem, eò quod ex- hortationis versuta malitia illustrat justi mentem solidam, & inconcussam. Non enim ita loquuti sunt: Ecce, qui multa in te molitus est mala, qui necem tuam concupivit, qui nos immedicabilibus valla- vit difficultatibus, sed ubi perspexerunt, quod hæc omnia negligeret David, nec magnam haberet rationem in se commis- sorum, allegant illi divinam authorita- tem: Deus, inquiunt, illum tradidit, quò videlicet iudicium à Deo profectum reveritus promptius iter ad homicidium. Non enim, inquiunt, tuam ipsis vicem ulcisceris, Deo subservis, ac minister es, illius sententiam comprobas. Sed quò magis hæc illi dicebant, eò magis hic pe- perit hosti. Intelligebat enim, quod Deus id eò tradiderat eum, ut ipsi ma- jores occasiones probandæ virtutis suppe- ditaret, Proinde tu quoque, si quando ho- stis tuus incidit in manus tuas, cave, putes esse datam ulciscendi opportunita- tem; sed servandi hostis oblatam occasio- nem. Eòque tum maximè parcendum est inimicis, cum illi fortè venerunt in pote- statem nostram.

At

At hic fortasse dixerit aliquis: Et quid magni, aut quid miri parere ei, quem habes in tuâ potestate: Complures enim, & alij Reges ad principatum evecti, sese indignum judicarunt in tanto regni fastigio ab iis pœnas exigere, à quibus olim fuerant offensi: nam ipsa potentia sublimitas causam adfert reconciliationis. Verùm in hoc negotio tale nihil possis dicere. Neque enim David ad principatum evectus, neque regnum adeptus, ac Saullem in manibus habens, ira demum illi pepercit, ne quis causari possit, regni magnitudine duram fuisse iram: sed cum sciret fore, ut ille servatus rursus ad eadem rediret, & ipse in graviora pericula conjiceretur, ne sic quidem occidit. Profectò hunc cum illis ne conferendum quidem duxerimus. Siquidem illi, quoniam habent certum, tutumque pignus futura deinceps securitatis, merito parcent: hic verò, cum sciret, se hostem in suam ipsius perniciem amittere, ac salutem dare inimico, haud tamen illum occidit, idque cum haberet ad eam eadem impellentia. Etenim solitudo Regis, ob absentiam eorum, qui possent Sauli esse auxilio, dein exhortatio militum præterea anteaكتورum memoria, ac futurorum metus, adhuc quòd si interfecisset inimicum, non posset damnari cædis, quodque post eadem peractam liceret ipsi violare legem: hæc, inquam: cumque his alia plura urgebant, compellebantque gladium in illum stringere. Ast horum incitamentorum nulli cessit, sed adamantis invicti more perstitit, philosophia moderatiorisque legem servans.

Cæterum ne dicas, illum nihil eorum sensisse affectuum, quales nos illi per cõjecturam tribuimus, sed id, quod accidit, non fuisse philosophiam, sed stuporem, considera, quàm vehementer exasperatus sibi temperavit. Siquidem quòd iracundiæ fluctus in animo illius intumuerit, multaque cogitationum jactatio concitata fuerit, sed eam tempestatem refrænari timore Dei, animosque represserit, ex iis, quæ facta sunt, perspicere licet. Surrexit, inquit, & abstulit iram chlamydis Saulis clanculum. Vides, quanta ira

A tempestas coorta fuerit? At non processit ulterius, neque fecit naufragium, eò quòd gubernatrix illud sentiens periculum, videlicet pia ratio, tempestatem vertit in tranquillitatem. Percussit enim, inquit, Davidem, cor ipsius, ac velut equum subsilentem, ac ferocientem, revocavit iram.

Quid hoc animo possit esse mitius? An hunc posthac dicemus hominem, qui in natura humana vitam præstitit angelicam? Nequaquam, ait, hoc mihi sit à Domino. Ne concedat unquam, ut hoc faciam, Deus, neque permittat me ad tantum devenire scelus. Quis, obsecro te, facile sustentat à Deo ejusmodi petitionem petere? Quid dixi, hujusmodi? Quis sustineret, non precari adversus eum, qui molestus fuisset? Quis hoc, quæso, facile perferret? Nam plerique mortales eò feritatis abrepti sunt, ut cum sint ad eò imbecilles, ut non queant eum, à quo læcessiti sunt, ullo incommodo afficere, Deum ad ultionem invocent, obsecrantes, ut ipsis donet, iis, à quibus læsi sunt, manus injicere. Hic verò illis omnibus velut ex diametro contraria precando, rogat, ne perimat, ne manus injiciat, loquens hunc in modum: Ne mihi hoc accidat, ô Domine, ut injiciam manum meam in illum. Perinde quasi de filio, ita de hoste loquitur, quasi de prole germana.

Neque pepercit tantum, verùm & excusationem pro eò componit. Vide verò, Excusationem quàm prudenter, quàm sapienter. Siquidem cum vitam Saulis persequens nihil invenisset boni, ut dicere possit: Non parcere Sauli sum ab illo læsus, nec ullo affectus incommodo, (protinus enim his reclamaturierant milites, qui aderant, Regisque malitiam experimento cognoverant) alia ex parte circumibatur studens probabilem invenire excusationem. Id cum non posset, nec ab illius vita, nec à factis, ad dignitatem illius confugit dicens: Quoniam Christus Domini est. Quid ais, inquit? quòd scelestus, quòd sceleribus opertus, ac vitis innumerabilibus referus, & in nos extrema cogitans? Non. Sed Rex est, sed Princeps, sed præsentiam in nos suscepit. Neque tamen dixit: Rex est, sed

Pepercit hosti, à quo majora deinceps pericula metuebat.

Non fuit stupor, quod Sauli pepercit, sed virtus.

1. Reg. 14.

Etiã Deum rogavit, ut à sumendâ vindictâ servaretur.

Excusationem quàm prudenter, quàm sapienter. Siquidem cum vitam Saulis persequens nihil invenisset boni, ut dicere possit: Non parcere Sauli sum ab illo læsus, nec ullo affectus incommodo, (protinus enim his reclamaturierant milites, qui aderant, Regisque malitiam experimento cognoverant) alia ex parte circumibatur studens probabilem invenire excusationem. Id cum non posset, nec ab illius vita, nec à factis, ad dignitatem illius confugit dicens: Quoniam Christus Domini est. Quid ais, inquit? quòd scelestus, quòd sceleribus opertus, ac vitis innumerabilibus referus, & in nos extrema cogitans? Non. Sed Rex est, sed Princeps, sed præsentiam in nos suscepit. Neque tamen dixit: Rex est, sed

sed *Christus Domini est*; non ab humano honore, sed à caelesti iudicio sumptio honorifico testimonio. Contemnis, inquit, consecrum tuum: reverere Dominum. Aperiatis electum: metue eum, qui elegit. Etenim si vulgares istos Principes ab Imperatore designatos, etiamsi sint improbi, si fures, si prædones, si iniusti, si denique quodcumque aliud fuerint, timemus cum horrore, non propter malitiam despicientes eos, sed propter dignitatem illius, à quo electi sunt, reverentes; multo amplius id facere convenit in his, quos elegit Deus. Nondum, inquit, Deus abdicavit illum principatu, nondum fecit eum ex Rege privatum. Itaque ne invertamus ordinem, neque rebellemus Deo, Apostolicum illud dictum factis præstantes: *Quoniam quisquis resistit Potestati, Dei ordinationi resistit*. Quicumque autem resistunt, sibi ipsis acciperent damnationem. Non solum apellavit illum, Christum hoc est unctum, & Regem, verum etiam Dominum vocat.

Non est profecto mediocris philosophiæ, hostem honoris, & obsequii vocabulis appellare. Atque id rursus quam sit magnum, ex his, quæ cæteris accidunt, queat aliquis percipere. Plerique siquidem inimicos suos ne nudis quidem, ac simplicibus nominibus appellare sustinent, sed aliis vocabulis accusationem habentibus eos nominant. Pato illum impium, illum insanum, illum mente captum, illum delirum, illum pestilente, aliaque multa contexunt, hisque notis designant hostem. Id esse verum, exemplo non eminus petito, sed è proximo sumto docebo: nimirum ab hoc ipso Saule, qui justum hunc ob vehemens odium non sustinuit proprio vocare nomine, sed cum aliquando festum quoddam celebraretur, requirens eum dicebat: *Ubi est filius Iesse?* Sic autem appellavit eum, partim odio proprii nominis, partim genitoris humilitatem norans, sperans forte, ut hoc pacto iusti fama contaminaretur, haud intelligens, hominem nobilem, illustremque reddi solere non progenitorum claritate, sed animi virtute. A non itidem

Speranza Scripturae selecta.

A fecit Beatus David. Neque enim patris cognomento vocavit illum quamquam is quoque fuit admodum humilis, & contemptus: neque nudo, simplici que nomine sed designavit, sed dignitatis, & principatus titulo: usque adeo purum ab omni malevolentia gerebat animum. Proinde tu quoque, charissime, hunc imitans, illud in primis discito, ne unquam inimicum famosis nominibus, sed honorificis potius appelles. Etenim si os asseverit, eum, qui læsit, honoris, obsequi que nominibus appellare, & animus hæc audiens à lingua doctus, non refugiet cum illo redite in gratiam. Nam ipsa verba remedium erunt optimum ulceris in corde tumescantis. Hæc nunc loquutus sum, non tantum ut laudemus Davidem, sed ut æmulemur quoque.

Hanc igitur historiam in suo quisque corde depingat, contemplatione, veluti manu, assidue proponens oculis speluncam illam, illam chlamydem, ipsum Saulè intus dormientem, somnoque, perinde ut catena, vinctum, eumque, qui gravissimè læserat, dexteræ subiectum, David imminuentem dormienti, præsentem milites, & ad cædem adhortantes; Beatum illum philosophantem, hoc est, & illorum animos, & suam ipsius iram cohibentem, eumque, qui tam multa peccaverat, excusantem, ac defendentem. Hæc, inquam, non solum in animo depingamus, verum etiam in confessibus inter nos assidue loquamur: has apud uxorem, has apud liberos frequenter renovemus narrationes. Etenim, si de Rege loqui voles, ecce Rex: si de militibus, si de re familiari, si de publicis, civilibusque negotiis, videbis in Scripturis horum omnium magnam copiam. Huiusmodi commemorationes maximam adferunt utilitatem. Impossibile est enim, impossibile, inquam, est animum hoc genus historiarum versantem à cupiditatibus superari.

Et sequenti homilia, quæ est, *Magnum esse bonum, non tantum exercere virtutem, sed etiam laudare, quòdque David magnificentius trophæum erexit parvendo Sauli, quam prostrato Goliath: quòdque hoc faciens magis profuerit* sibi.

XXX sibi

Rom. 13.

Deinde hostem honorifico vocabulo appellavit.

Saul Davidem suo nomine vocare dedignatus. 1. Reg. 20.

Colloquia piorum domestica qualia esse debeant.

Idem hom. 2.

sibi, quàm Sauli, deque excusatione ipsius apud Saulem; hæc pari elegantia subinfert: Postquam igitur hanc immolasset præclaram victimam (cum sacerdote hostiam offerente composuit) postquam victoriam tulit, neque quicquam prætermisit, quod ad trophæum faciebat, surtexit tandem horum certaminum materia Saul, & egressus est è spelunca ignarus omnium, quæ gesta fuerant. Egressus autem post illum & David, liberis deinceps oculis cælum intuens, ac tum temporis magis exultans, quàm cum Goliath dejecisset, ac Barbari caput amputasset. Siquidem hæc cilla magnificentiora spolia, hæc præda illustrior, hoc gloriosius trophæum. Siquidem illic & funda, & lapidibus, & acie habebat opus: hæc verò cuncta prudentia, rationeque peracta sunt, ac sine armis contigit victoris, atque incrementum trophæum erectum est. Itaque rediit non Barbari illius caput gestans, sed animi commotionem mortificatam, sed iram enervatam. Neque hæc spolia reposuit Jerosolymæ, sed in cælo, inque superna illa civitate. Nunc haudquaquam in choris obviam veniebant fœminæ, excipientes illum cum laudibus: sed angelicus populus è sublimi applaudebat, admirans ejus philosophiam, & humanitatem. Ascendit enim hoste vulneribus innumeris sauciato, ut qui iametsi servasset Saulem, tamen illum reverà hostem Diabolum multis plagis confixit. Quemadmodum enim nobis per iracundiam inter nos pugnantibus, & mutuo confictu collisis, ille tum gaudet, tum floret: ira nobis pacem habentibus, & concordibus, iræque moderantibus, rursus contrahitur, ac dejicitur, nimirum hostis pacis, & inimicus concordia, invidia pater.

Demon gaudet nostris altercatio-nibus.

Egressus est igitur David dexteram illam torius Orbis pretio parem simul cum capite coronatam gestans. Quemadmodum enim sæpenumerò fit, ut Imperatores eorum, qui egregie sese in pugilum certamine, aut in reliquis certandi generibus gesserunt, ante caput coronent dexteram: ita & Deus manum illam coronavit, quæ gladium purum potuerit educere eusdemque Deo nullo sanguine conta-

minatum ostendere, denique adversus tantam iracundiæ procellâ resistere. Non egressus est gestans Saulis diadema, sed egressus est gestans coronam justitiæ. Nō egressus est gestans Regis purpuream vestem, sed egressus est amictus humanitate naturam humanam superante, quod pallium est quavis stola magnificentius. Egressus est è spelunca tanta cum gloria, cum quanta tres pueri egressi sunt è calumino ardente. Nam quemadmodum illos non exussit ignis: ita hic non conflagravit iræ incendio. Et illis quidem foris nihil ignis, in quo versabantur, nocuit: hic verò, cum intus haberet carbonem accensum, cum foris videret Diabolum caminum incendientem, idque variis modis, ab inimici conspectu, ab exhortatione militum, à facilitate perficiendi cædem, à solitudine eorum, qui Sauli possent auxiliari, à præteritorum memoria, à futurorum periculorum metu, siquidem hæc & famentis, & stipulis, ac cæteris omnibus, quibus caminus ille Babylonius incendebatur, lucidiorem excitabant flammam, tamen non exarsit David, neque ullo pacto fuit affectus, quemadmodum consentaneum erat hominem affici tot modis irritatum; sed exivit purus, & intuitus inimici faciem, hinc maximè sumpsit animum fortem, ac philosophicum.

Cum enim videret illum manere immobilem, neque quicquam posse facere, suo cum animo locutus est David: Ubi nunc ille furor? ubi illa malitia? ubi tor rethnæ, tor insidiæ? Abierunt omnia illa, perieruntque exigui somni incurfu. Jacer alligatus Rex, cum nihil horum nos neque cogitaverimus, neque perfecimus. Conspiciebat illum dormientem, ac de morte omnibus communi philosophabatur: somnus enim nihil aliud est, quàm mors temporaria, & unius diei interitus.

Nihil planè verius. Quasi dicat Chryf. Memento mori, & desine inimicari. Sed excurrat adhuc in hanc eandem Historiam aureos eloquentiæ fluvius. Quomodo milites, aut, deinceps illum observasse consentaneum est? Quanta erga illum benevolentia fuisse affectos? Nam si mille habuissent vias, annon promptè impendissent

David è spelunca prodijt quales ij pueri è camino ignis. Dan. 3.

Somnus mors temporaria. Eccl. 2. 8.

1. Reg. 14.

1. Reg. 17.
Davidi gloriosius pepercisse Sauli, quàm obtruncasse gigantem.

dissent pro suo Duce, jam ex reverentia, quam hosti præstitit, re ipsa perspectum habentes, quam benevolam animum gereret erga suos? Ceterum qui micis, ac mansuetus est in eos, à quibus molestia affectus est, multo magis erit erga benevolos eum affectum gesturus: quæ profectò res fuit illi maximum securitatis pignus. At non in ipsum modò benevolentiores erant, verum etiam adversus hostes promptiores, quòd scirent, se Deum habere propugnatorem, qui semper adesset Duci, omnes illius actiones prospiciens. Idcirco postea David, non jam ut homini, sed ut Angelo parebant. Itaque David, & priusquam Deus ipsi mercedem rependeret, etiam in hac vita majus accepit præmium, ac illustriorem tulit victoriam, servato Saule, quam si eum mactasset.

Et in ejusdem homilix sine dolore exaggerans, quo eundem mortuum profectus fuit, sic inquit: Atqui non hoc tantum, quod miremur, sed illud quoque, quòd posteaquam audierat Regem in acie cecidisse, & discidit vestimenta sua, & cinere conspersus est, & eo luctu luxit, quo quis lugeret amissò primogenito, germanoque filio: subinde nomen illius inclamans, unà cum filii nomine, composito etiam in defuncti laudem encomio, ac voces acerbi doloris testes emittens, impastus duravit usq; ad vesperam, execrans & ipsa loca, quæ Saulis sanguinem exceperant. *Montes*, inquit, *Gelboe*, *ne cadat super vos neque ros, neque pluvia, Montes mortis, quoniam illic sublata sunt tabernacula potentium. Quod* sæpè numero patres faciunt, ut domum etiam averterentur, & limen dolenter aspiciant, per quod extulere filium: hoc & hic fecit, eos montes devovens, qui eandem illam exceperant. Odi, inquit, ipsum etiam locum, propter mortuos illic prostratos. Ne igitur irrigemini posthac cælestibus pluvius, quia semel irrigati estis amicorum meorum sanguine. Eaque nomina subinde repetebat ita loquens: *Saul, & Ionatha, amabiles, ac speciosi, qui ut in vita sua non fuerant disjuncti; ita nec morte sua separati sunt. Quoniam enim præsentia illorum corpo-*

ra non licuit amplecti, nomina illorum conjuncta complexus est, suum dolorem hinc modis, quatenus licuit, leniens, & calamitatis magnitudinem mitigans. Præterea quoniam vulgò malum putabatur insanabile, ambos eodem cecidisse die, hoc ipsum arripuit in consolationis argumentum. Nam quod ait: *In vita sua non fuerant disjuncti, nec in morte sunt separati*, verba sunt nihil aliud agentis, quam ut hoc cedat in solatium doloris. Jam enim, inquit, non potest dici, quòd filius orphanum esse se lugeat, neque quòd pater orbitatem suam deploret. Verum quod nullis, inquit, obtigit, illis contigit, videlicet uno, eodemq; die è vivis eripi, neutro alteri superstiti. Existimabat enim vitam injucundam fore, si alter ab altero fuisset divulsus.

Commoverem in hinc nunc, lachrymamine nunc, & animo perturbamini? Equidem usque ad lachrymarum effusionem mutabiles facti sunt oculi vestri. Nunc mihi quisq; recordetur inimici, qui læsit, dolore etiamnum in animo æstuante, atque hunc, & vivum observantia profectus & vita defunctum deploret, haud quidem ad ostentationem, sed ex animo, verbòq; corde, etiam si quid perferendum sit incommodi. Ne quid offendant eum, qui læsit, omnia tum faciat, tum patiat, magna à Deo expectans præmia. En hic noster David etiam regnum adeptus est, nec tamen inquinavit cæde manus, sed dexteram habens puram sic corona redimitus est, sic ad thronum ascendit, honesti nominis argumentum gestans, purpura, ac diademate magnificentius, videlicet quòd hosti peperisset, quòd eundem extinctum luxisset.

Quid, iterum rogo, ad præsens argumentum eloquentius, quidve melius? Sed si non tædet adhuc audire, quod me nunquam tædet dicere, eundem Chryllostomum in sequenti homilia sic profectus accipite: Redeamus, inquit, ad Davidem, siquidem hic pictoribus mos est, quoties imaginem aliquam ad vivum expressam absolvere cupiunt, non unum tantum diem, ac duos, sed & complures dies assident iis, quos effingunt, ut assidua

*Ibid. hom. seq.
Periculosum
est adire specula, & de
tolerantia David
vid erga Sauli*

*David acerbo
luctu hosti pa-
rentavit Sauli.*

2. Reg. I.

Ibidem.

Contemplatione citra errorem, exacteque formatam exprimant similitudinem. Itaque & nos non corporalis formae imaginem, sed animi pulchritudinem, ac spirituales decorem cupimus vobis hodie proponere ipsum videlicet Davidem, ut omnes in eum intuentes, in suum quisque animum imitatum referamus pulcherrimam huius iusti imaginem, mansuetudinis, tranquillitatis, in summa virtutum omnium. Etenim si corporis imagines nonnullum intuentibus solatium adferunt, multo magis idem facient mentis imagines. Atque illas quidem non licet ubivis intueri, sed eodem in loco consistas, oportet: hanc vero nihil verat, quominus quocumque velis, tecum circumferas. Nam posteaquam eam in animi penetralibus reposuisti, ubicumque locorum fueris, poteris contemplari, plurimumque ex ea utilitatis capere. Et quemadmodum qui laborant ab oculis, si spongas, ac vestium cyaneo colore pannos tenentes frequenter in ea intueantur, ex eo colore nonnullum capiunt morbi levamen: similiter & tu, si Davidis imaginem praeculis habeas, & in hanc assidue defigas oculos, etiam si millies obrunderis, mentis oculum perturbans, ad hoc virtutis exemplat respiciens, perfectam consequeris sanitatem, puramque animi philosophiam, ac tranquillitatem.

Oculorum aegrorum levamen medicum.

Ne quis igitur mihi dicat: Inimicum habeo scelestum, improbum, corruptum, incorrigibilem. Quidquid dixeris, non est tamen Saule deterior, qui semel, & iterum, immo saepius servatus a Davide, eum ipse mille modis illi stuxisset insidias, tamen pro tot beneficiis acceptis perseveravit in sua malitia. Quid tu igitur habes, quod incuses inimicum? Quod terra partem ademit, quod in agris fecit injuriam, quod domus limites transgressus est, quod mancipia tua rapuit, quod vim attulit, quod tua praeter jus occupavit, quod ad pauperatatem redegit? At nondum eripuit vitam, quod molitus est Saul. Quod si & vitam eripere conatus est, forsitan semel id ausus est, non semel, atque iterum, non saepius, quemadmodum fecit Saul. Quod si etiam semel, si bis, si

ter, si saepius hoc tentavit, at non tot affectus abs te beneficiis: at non cum semel, iterum incidisset in manus tuas, servatus est. Et si hoc quoque factum est, sic etiam rursus superat ipse David. Neque enim paria sunt, sub veteri lege degentem, & nunc post illustratam Evangelii gratiam talia condonare gratis. Non audierat David parabolam de decem millibus talentorum, neque de centum denariis. Non audierat precationem dicentem: Remittite hominibus debita ipsorum, quemadmodum & Pater vester caelestis. Non viderat Christum crucifixum: non viderat effundi pretiosum illum Sanguinem, nec audierat innumerabiles Domini sermones de refranandis animi cupiditatibus. Non contingit illi gustare talem hostiam, neque particeps fuerat Sanguinis dominici: sed sub legibus imperfectioribus educatus, neque tale quicquam exigentibus; tamen ad evangelicam Philosophiam fastigiis pervenit animi moderatione. At tu frequenter praeteritarum injuriarum memoria offenderis: hic vero cum & de futuris metueret, certo sciens fore, ut si hostem se videret, & civitate exularet, & vitam egenam, calamitosamque ageret, non desistit tamen illius habere curam, sed omnia fecit, hunc talem hostem fovens. Quis commemorare valeat tolerantiam hac majorem?

Condonandam injuriarum auctor necessitas in evangelio, quam in lege. Cur?

David evangelica mansuetudinis fastigium in lege attigit.

Porro ut non tantum ex praeteritis, verum ex his quoque, quae nunc sunt, discas fieri posse, ut cum quovis homine animum in te hostilem gerente redeas in gratiam: quid leone saevius? Et tamen hunc cicure, mansuetumque reddunt homines, arte naturam superantes: sitque quavis oves mitius animal bestiis omnibus immitius, regaliusque. Aded ut per forum ambulet neminem expavescens. Quam igitur habituri sumus excusationem, quam impetrabimus veniam, si cum feras bestias cicuremus, negaverimus homines unquam posse placari, benevolosque erga nos reddi? Atqui bestiae quidem praeter naturam est, esse mansuetam, homini vero praeter naturam est feritas. Ergo cum in illis, naturam vincamus, qua fronte nos excusabimus, si in homine causamur animi propositum non posse corrigi?

Leones arte curantur. Cur hominem virtus non mansuesciant?

Quod

Quodd si adhuc contendis, illud dixim, quamvis insanabili morbo ægroret homo, quod plūs fuerit laboris, hoc tibi merces erit amplior, si affideas, curans immedicabili morbo laborantem. Unum igitur illud spectemus, non ne quid mali patiamur ab inimicis, sed qua ratione fieri possit, ne quid illis mali faciamus. Ita nihil patiemur mali, etiamsi innumera perferamus mala: quemadmodum nec David, dum eicitur, dum in exilium agitur, dum usque ad vitæ discrimen insidius appetitur, quicquam acerbi passus est: quin potius tum hoste suo factus est illustrior, honorabiliorque, tum cætoris omnibus amabilior, idque non hominibus tantum, sed ipsi etiam Deo. Quid enim detrimenti cepit Sanctus ille, cum tam multa perperetur a Saule? Annon in hodiernum usque diem canitur illustris in terra, illustris in celo: Annon illum inenarrabilia manent bona? nonne cælorum regnum? Rursus quid commodi cepit infelix ille, ac miser, tot insidias molitus David? Nonne regno excussus est? Nonne miseranda morte periit unâ eum filio? Nonne ab omnibus vituperatur & quod gravius est, æterna luit supplicia?

Postremo quid tandem est, quod inettas, quamobrem non vis cum illo redire in gratiam? Pecunias eripuit: Sed si fortiter perferas rapinam, tantundem accipies mercedis, ac si eas in manus pauperum reposuisses. Siquidem & qui dedit egenis, & qui aliena usurpanti neque parat insidias, neque malè precatur, ambo propter Deum id faciunt: proinde cum impendii causa sit eadem, perspicuum est, & unam, eandemque fore coronam. Sed vitæ insidiatus est, & coronatus est occidere. Ea res tibi pro martyrio imputabitur, si insidias molientem, & ad tantam pro vectum malevolentiam inter benemeritos numeraris: non desinens orare pro illo, Deum obsecrando, ut illi fiat propitius.

Ne igitur illud reuitemus, quod Deus ueroit, ne David occideret Saulem: sed illud considera, quod ex insidiis Saulis tripla, quadruplaque martyrii corona redimitus est. Etenim qui seruat hostem, eum, qui semel, atque iterum, immo fre-

quenter lanceam in caput illius vibrarat, & cum esset occidendi potestatem nactus, tamen pepercit, idque cum sciret post eam præstitam clementiam fore, ut denuò ab illo impeteretur, perspicuè est, quod milles coronam meruit animi proposito, milles autem interfectus propter Deum, plurimas tulerit martyrii coronas, qui quemadmodum & Paulus ait: *Quotidie mortuus est propter Deum.* Cum enim posset hostem sibi insidiantem è medio tollere, propter Deum noluit: maluit quotidie periclitari, quam iusta cæde à tot mortibus liberari.

Quodd si usque ad ipsius vitæ periculum insidiantem uolueris, atque odisse fas non est multò minus licet eum, qui vulgariter læsæ, vindicare. Plerisque ab inimicis affici conuictis, aut in suspicionem adduci, uidentur omnibus mortibus intolerabilibus.

Age igitur, & istud expendamus. Aliquis tibi male dixit, adulterum, ac scortatorem appellauit: hoc si uerè dicit, corrige: si falso, irride. Si tibi ipse conscius es eorum, quæ obijciuntur, respice: si non es, despicere. Imò potius non solum deride, ac negligere, uerum etiam gaude, atque exulta iuxta Domini sermonem, qui nos iubet ira facere: *Cum, inquit, exprobraverint uobis, & dixerint omne malum uerbum ad uersum uos, montiantes, gaudete, & exultate, quoniam merces uestra copiosa est in caelis.* Ac ibid. rursus: *Gaudete, & exultate, cum egerint nomen uestrum, tanquam malum, propter Filium hominis.* Cæterum ubi conuictor quidem uerba dixerit, tu uerò modestè pertuleris ea uerba, non regerens contumeliam, neque conuicta conuictis retaliis, sed amarè ingemueris damnas tua delicta, haud minorem ferens mercedem, micorum etiã quam ille prior, idque uobis è Scripturis uera utiliora approbare conabor, uti pernoscat, quod nobis, quam quantum utilitatis non adferunt amici, blandimenta dum laudant, & ad gratiam loquuntur, amicorum tantum utilitatis adferunt inimici vituperando, etiamsi uera dixerint, tantum ut nos reprehensionibus illorum ad id, ad quodd oportet, uti uelimus. Nam amici frequenter ad gratiam adulantur, contra hostes delicta proferunt in medium. Quoniã cum nos nostra peccata non uidemus

7. Reg. ult.

Bonorum iactura patienter tolerata, et elemosyna pauperi dat a parvis sunt meriti.

Hostem vitæ insidiantem diligas, martyr reputaberis.

David ex insidiis Saulis ter, quater uero martyr.

ob amorem nostri insecum, illi, quia propter odium ea melius, quam nos perspiciunt, approbando nos ad correctionis necessitatem impellunt: ut illorum malevolentia nobis cedat ad maximam utilitatem, non ob id tantum, quod per illos admoniti intelligimus errata nostra; sed quod ea deponimus quoque. Itaque si inimicus opprobaverit tibi crimen, cuius tibi conscius es, tu verò audiens non convitiaris illi vicissim, sed cum amaro gemitu Deum imploras, protinus omnem culpam deposuisti. Rogo quid hoc esse poterit felicius? quid ad criminum abolitionem facilius?

Sed ne videamur vos verbis humanis excitare, è divinis Scripturis super hac re proferemus testimonium, ne quid præterea dubites. Erat Phariseus quidam, & Publicanus, quorum hic quidem ad summam progressus erat malitiam, alter ad summam pervenerat iustitiam, ut qui facultates suas dissiparet in pauperes, assidueque jejunaret, purus à rapinis. Contra alter in rapinis, ac violentiis vitæ tempus omne consumpserat. Ambo ascenderunt in templum, orandi gratia. Mox ille stans dicebat: *Gratias ago tibi, Domine, quoniam*

Luc. 18.

*Publicanus
probrum toleran-
tia justificatus.*

non sum sicut ceteri homines, rapaces, avari, neque sicut hic Publicanus. At Publicanus proculstans, non regessit contumeliam, neque vicissim dixit convitium. Non protulit ista vulgaria verba: Tunc audes me vitæ mentionem facere? tunc aude mea facta reprehendere? Annon sum te melior? Referam tua peccata, faxoque, ne unquam in hæc sacra conscendas atria. Nihil, inquam, istiusmodi frigidorum verborum locurus est Publicanus, quibus utimur quotidie in nos convitiis, ac maledictis aspergentes, sed amarè suspirans, peccatisque percutiens hoc tantummodò dixit: *Propitius esto mihi peccatori;* & descendit justificatus. Vides celeritatem? Accepit probrum, & abluit probrum. Agnovit peccata, & deposuit peccata: & criminum accusatio, facta est illi criminum remissio: & hostis insecus factus est beneficus. Quot labores erant Publicano subeundi, jejunando, humi dormiendo, vigilando, bona sua egenis impartien-

A do, longo tempore in sacco, & cinere sedendo, ut illa tam multa peccata posset deponere? At nunc, cum nihil tale fecerit, simplici verbo omnem deposuit iniquitatem, ac probra, convitiisque Pharisei, qui videbatur illum contumelia afficere, pepererunt iustitiæ coronam, idque sine sudoribus, sine laboribus, & absque longi temporis mora. Vidésne, quod etiam si quis vera de nobis prædicet, quorum nos ipsi nobis confecti sumus, nos verò ista prædicantem non vicissim impetierimus maledictis, sed amarè ingemiscientes, Deum pro delictis nostris imploraverimus, omnia peccata deponere possumus? Hoc pacto & hic justificatus est, quoniam Phariseum non repetiit convitiis, sed pro suis peccatis ingemuit, descendit justificatus præ illo. Vides, quantum adferat utilitatis inimicorum exprobratio, si modò eam philosophico pertulerimus animo. Quod si pariter & mentientes, & vera loquentes nobis prosuunt, quamobrem dolemus, quam ob causam utimur? Nite ipsum læseris, ô homo, neque amicus, neque inimicus, ne ipse quidem Diabolus poterit te lædere.

Hactenus Græca sua facundia Chryso- st. expendens latè Davidis excusationem, ne in ultionem infensissimi hostis abiret. Nunc, subdit, videamus, quid hic ad iustissimam illius excusationem responderit. Neque enim videlicet è verbis tantum, quæ David loquutus est, verum etiam è Saulis oratione, Davidis virtutem perspicimus: eò quod si Saul aliquid placidè mansuetè que responderit, huius causam Davidi imputamus, qui immutavit hominem, qui que erudierit, & ad sobrietatem composuerit illius animum. Quid igitur ait Saul? Posteaquam audierat David loquentem: *Ecco lacrima* 1. Reg. 24. *chlamydis tua in manu mea; aliaque cuncta, quæ in excusationem attulit: Vox, inquit, ista tua, fili David. Quanta subito facta est mutatio? qui nunquam sustinuerat illum vel simplici vocare nomine, ipsam etiam appellationem habens exosam, nunc ad- David ex ho- preat eum in cognationem, appellans eum micidâ paren- filium. Quid igitur Davide felicius, qui ex tem, ovem ex homicida fecit patrem, è lupo ovem, qui lupo. forua-*

1. Reg. 24.

Ibid.

fornacem iracundię multo implevit rore, A
quique tempestatem vertit in tranquillitatem, quique tumorem omnem ira aestuantis animi restinxit: Verba quippe David ingressa in animum istius efferati, totam hanc persecerunt immutationem, quod è Saulis verbis deprehendas licet.

Neque enim dixit: Sermones tui isti, filii David, sed, *Vox tua ista, fili David*; ad eum mox ad ipsam vocem incaluit, Et quemadmodum pater ex longo intervallo, audita filii revertentis voce, non ad conspectum modo illius, verum etiam ad ipsam vocem excitatur: sic & Saul, simul ut accipit verba Davidis in animum ingressa, abiecit inimicitiam, iamque sanctum agnovit, posuitque affectu recepit affectum, liquidem posita ira, recepit tranquillitatem, & condolecentiam. Et quemadmodum quamdiu vox adest, sæpe ne præsentem quidem amicum agnoscimus, at mox ut exortus est dies, etiam eminens conspectum agnoscimus: itidem & in iracundia solet uti venire. Doaec inter nos malevolum gerimus animum; & vox audita nobis alter sonat, & ipsam faciem corrupta mente aspiciamus. Cæterum ubi posuerimus iram, & vox, quæ prius erat inuisa, atque hostilis, placida nobis, ac iucundissima videtur, & aspectus ipse prius inimicus, & injucundus, tunc fit amabilis, & iucundus. Idem accidit in tempestate. Non pariter nubium concursus nobis conspicuam esse cæli pulchritudinem, sed quamvis millies habemus oculos perspicaces, & acres, nequaquam pertingere possumus ad illam supernam iucunditatem. Cæterum ubi jam radiorum calor, petruptis, ac discussis nubibus, Solem ostendit, rursus & cæli decorem ostendit. Idem accidit in nobis ira ferventibus, dum E
simultas, velut densa nubes, ante oculos, & aures stat, facit, ut voces, aspectusque videantur aliter, quam sunt. Verum simul atque aliquis animi robore posuerit odium, nubemque diruperit agrimonie, tunc demum incorrupta mente & videbit, & audiet omnia quod & huic evenit Sauli, qui simul atque nubem malevolentie dirupit, agnoscens vocem Davidis ait: *Vox tua ista, fili David*

Quid igitur David? *Servus tuus, Domini Rex.* Posthac certamen oritur, & contentio, uter alterum majore profequatur honore. Saul quidem ad cognitionem adscivit, filium appellans: David autem dominum eum appellat. Quod autem dicit tale est: Unum, inquit, unum illud quero, salutem tuam, ac virtutis profectum. Filium me appellasti, mihi verò satis est, si me pro famulo habeas, tantum ut iram ponas, tantum ut ne quid de me suspicere mali, neu me dicas hostem, aut insidiatorem. Implevit illam legem apostolicam, quæ jubet, ut nos ipsos vincentes, honore invicem præveniamus, non juxta plurimorum morem, qui pejus affecti sunt, quam ipsæ pecudes, qui proximum ne affari quidem priores sustinent, existimantes sese contumelia affici, & à dignitate dejici, si quem vel affatu simplici impertiant. Quid ista dimentia possit esse magis deridiculus? quid hac arrogantia, fastuque fœdus? Tunc enim, tunc inquam, à dignitate dejectus es, o homo, tunc injuria affectus es, tunc contumelia affectus es, quoties expectas, ut proximus te prior alloquatur. Quid enim arrogantia deterius? quid fastu, & inani gloria magis deridiculus? Nam si prior alloquaris, & Deus ipse collaudabit, quod est omnium maximum; & homines in super comprobabunt, tunc illius appellationis mercedem totam accipies. Quod si expectaris, ut prior honoratus, tum denique proximum honores, nihil jam magni feceris. Nam is, unde honoris cepit initium, idem relati abs te honoris totam mercedem accepturus est. Proinde ne expectemus, ut alii priores nobis honorem deferant, sed accurramus ad exhibendum proximo honorem, semperque à nobis oriatur salvationis initium, neque putemus, hoc officium esse contemnendum, ut vulgare, si libenter, & amanter salutemus. Nam hoc prætermisum multas amicitias dirupit, multas peperit similitates: quemadmodum e diverso idem studiosè exhibicum, & veteres inimicitias dissolvit, & amicitias priores confirmavit.

Noli igitur, charissime, his in rebus
studium

*David certat
urbanitate
cum Saule.*

*Nolle illum,
qui injurius
fuerit, prius
alloqui, rudi-
cula dementia
est.*

*Honore salu-
tionis, & allo-
qui in vicem
prævenire,
quàm utile.*

*Iracundię, &
nubium similis*

studium negligere: sed si fieri potest, ob-
vios, qualescunque fuerint, tum in salu-
tando, tum in cæteris omnibus priores
deliniamus. Quod si quis te prævenit, re-
pende honorem cum fœnore. Nam & hoc
admonuit Paulus, ita loquens: Invicem
alius alio se non exist met præstantiorem.
Ita fecit David, qui & prior honorem de-
tulit, & honoratus majorem honorem re-
posuit, dicens: *Servus tuus, Domine mi Rex.*
Vide verò, quantum fecerit lucri David
hæc loquutus. Non jam sustinuit Saul
hanc vocem audire sine lachrymis, sed
ploravit amare, animi sanitatem, ac phi-
losophiam, quam David in se verat, lachry-
mis declarans. Quid esse possit hoc Pro-
pheta beatus, qui brevi temporis mo-
mento sic hostem e furore ad sobrietatem
composuit? & animum nactus sanguinis,
ac cædis sumentem, repente ad lamenta, &
ejulatus compulsi? Non perinde miror
Moysem, quod è saxo prærupto fontes
elicuit aquarum, ut admiror Davidem,
quod ex oculis lapideis fontes eduxerit
lachrymarum. Siquidem ille quidem vic-
cit naturam, at hic vicit animi decretum:
ille virga percussit lapidem; hic sermone
pepulit cor, non ut contristaret, sed ut pu-
rum, mansuetumque redderet. Quod er-
iam perfecit, majore beneficio Regem af-
ficiens, quam antea fecerat.

David Moyse
aquam è petra
eliciente admi-
rabilior.

Est quidem & illud laude, summæque
admiratione dignum, quod ens non
tinxerit sanguine, nec caput illud hostile
refecerit: sed longè majore corona di-
gnum erat, quod ipsum inimici propo-
situm immutavit, eumque reddidit melio-
rem; idque priusquam ipse suam immu-
taret humanitatem. Hoc beneficium illo
præstantius est. Neque enim paria sunt,
condonare culpam, & ad animi sobrieta-
tem adducere. Non sunt paria, liberare à
morte, & liberare ab ira cædem injustam
spirante: eximere à cæde, & eximere à
furore ad tantum properante nefas. Dum
enim satellites suos David cohibet, ne
Saul occiderent, præsentem quidem vitæ
profuit: cæterum cum mitibus verbis
malitiam ex animo depellit, futuram illi
vitam, æternamque largitus est bona, quod
quidem erat in ipso. Quoties igitur Da-

A videm laudas ob ipsius mansuetudinem,
magis illum lauda, lauda, quod Saul
immutavit. Siquidem multò minus est
propriis temperate cupiditatibus, quam
alienum vincere furorem, quam cor ira
intumescens compescere, æquè tantà tem-
pestate tantam facere tranquillitatem,
quam oculos homicidium præ se ferentes
calidis implere lachrymis. Atque hoc est
stuporis, ac miraculi plenum. Etenim si
B Saul fuisset homo moderatus, & æquus,
non admodum magni erat negotii, ad so-
litam revocare virtutem: ac efferratum, &
quod extremam provecum malitiam, jam-
que ad cædem properantem, brevi tem-
poris momento sic afficere, ut omnem
illam amaritudinem evomat ex animo,
quem non obscurer omnium, qui unquam
super Philosophiæ doctrina clarum pro-
meruere nomen? En tu igitur, si quando
C hostis inciderit in manus tuas, ne illud
specta, quomodo illum ulciscaris, innu-
merisque convitiis conspersum emittas,
sed quomodo sanes, quomodo ad sobrieta-
tatem reducas: neque prius desistas om-
nia, tum facere, tum pati, donec tua man-
suetudine superaris illius truculentiam. *Humanitate,*
Et mansuetu-
Nihil enim humanitate potentius, quod *aine nihil po-*
ipsum quidem declaravit, dicens: *Sermo sentius.*
mollis confringit ossa. Atqui quid osse du *Prov. 25.*

D rius? Et tamen, si quis æquè durus sit, &
rigidus, ac præfractus, nihilominus faci-
le vicerit, qui illum mansuetè tractet. Ac
rursus: *Responsio submissa averit ira.* Unde *Ibid. 15.*
liquet, ut hostis irriteretur, aut reconcilia-
tur, magis in tua potestate esse, quam il-
lius. Non enim in iis, qui ira commoti
sunt, sed in nobis situm est, ut vel extin-
guatur illorum ira, vel ad majus irriteretur
incendium.

E Et hoc item, qui priora dixit, simplici
declaravit exemplo. Quemadmodum e-
nim, inquit, si infes in scintillam ignis,
excitas incendium: contra, si inspuas, ex-
tinguis: & utrumque tibi in manu est;
quoniam utrumque, inquit, ex ore tuo pro-
fiscitur. Idem sit & in inimicitia proximi:
si inflatos, ac vecordes ingeras ser-
mones, excitas ignem illius, accendis car-
bones; si mites, ac moderatos admoveas
sermones priusquam exardescat, iram
omnem

omnem extinxis. Ne dixeris igitur: **A** Hæc, aut hæc audivi, cum hæc omnia sint in tua potestate. Hoc enim pacto iram veluti scintillam vel extinguere, vel accendere, furorémque vel excitare, vel contra sedare in te situm est: cum videris inimicum, si in mentem veniat, quàm multa tum audieris, tum perpeffus sis molestas: fac omnium horum obliviscaris. Etiam si recorderis, tamen fac ne ea calumniatori imputes. Collige verò, si quid unquam humaniter vel dixit, vel fecit. Si in horum recordatione commoratus fueris, ocyus dissolves inimicitiam. Quòd si est animus illum incusare, cumque inimico expostulare, fac prius abicias animi motum, iramque extinguas, ac tum cum illo expostula, tum argue, & facillè poteris vincere. Si quidem ira commoti nihil sani poterimus unquam vel dicere, vel audire: sed à perturbatione liberi, nec ipsi verbum asperius unquam emittemus; nec aliis acerbè loquentibus, eodem modo audiemus. Neque enim ipsa perinde natura eorum, quæ dicuntur, atque animus odio occupatus nos exasperare solet: frequenter enim fit, ut cum eadem convicia audimus ab amicis jocantibus, facetiisve ludentibus, aut à pueris parvulis, non solum nullam sentiamus molestiam, neque incedamus, sed rideamus etiam, atque exhilaremur, eò quòd illa non audimus animo affectu corrupto, neque meute ira præoccupata. Itidem in inimicis, si extinxeris iram, si odium ejeceris, nihil eorum, quæ dicuntur, te poterit offendere.

Quid autem loquar de verbis? Ne facta quidem offenderint, quemadmodum nec beatum hunc quicquam horum offendit, sed cum videret inimicum adversus ipsius incolumitatem belligerantem, hujusque gratia nihil intentatum relinquente, non solum non est exasperatus, verum potius illi indoluit magis: & quòd vehementius insidiabatur ille; hoc impensius eum dessevit. Noverat enim, noverat, inquam, certò, non eum qui patitur injuriam, sed qui facit, lachrymis, ac lamentis esse dignum, ut qui lædat se ipsum.

Speranza Scriptura selecta.

A Cæterum jam ad hujus historię finem deveniamus, ubi solum viderimus, quid Saul ex hoc Davidis facto conjecerit: Ecce, inquit, agnosco, quòd regnans regnabis, *1. Reg. 24.* quòdque regnum Israel constitueretur in manu tua. Et nunc jura mihi per Dominum, quòd non aboliturus sis semen meum post me, nec extinguens nomen de domo patris mei. Sed dic, obsecro, unde istud scis? Penes te sunt exercitus: penes te sunt pecuniæ, arma, civitates, equi, milites, breviter universa vis apparatus regii: hic contra desertus, ac nudus, nec civitatem, nec domum, nec familiam habens. Unde igitur, te quæso, ista loqueris? Nimirum ex ipsis Davidis moribus: neque enim nudus, & inermis, ac desertus me armatum, tantaque circumvallatum potentia superasset, nisi Deum haberet adiutorem. Porro qui Deum habet faventem, omnibus est potentior. Vides, ad quantam philosophiam Saul post insidias deductus sit? vides, quòd fieri possit, ut inimicus omnem expuat malitiã, immutatúsque ad meliora sese recipiat? Ne velimus itaque nostram ipsorum salutem per iracundiam devovere. Quandoquidem etiam ad ipsa malitiæ barathra fuerimus deducti, fieri potest, ut nos ipsos inde revocemus, & omni deposita malitiã ad meliorem frugem redeamus.

D Deinceps quid ait? *Jura mihi per Deum, quòd non abolebis semen meum post me, nec oblitterabis nomen meum de domo patris mei.* Rex privatum rogat: qui diademate cinctus est, supplicem agit pro filiis suis. obsecrat exulem. Et hoc ipsum arguit virtutem Davidis, quòd hostis ausus sit hæc ab hoste petere. Nam quòd iusiurandum exigit, non eò facit, quòd diffidat Davidis moribus, sed quòd reputet, quos malis illum affecisset: *Jura mihi te non aboliturum semen meum post me.* Hostem filiis suis relinquit tutorem, suasque proles in illius depositis, dum his verbis filiorum, ac Davidis manus apprehendens, Deum sequestrem inducit. Quid igitur David? Num vel leviter dissimulatione & ironia ad hæc usus est? Nequaquam, sed protinus annuit, quòdque petebatur, concessit, ac

Yyy mortuo

Ira commoti nihil sani vel dicere possunt, vel audire.

*Saul divina-
vit Davidem
futurum re-
gem. Vnde?*

*Hostem filiis
suis reliquit
tutorem, sed
Davidem.*

Hostis sui liberis benefecit David.

mortuo Saule non modò non occidit il-
lius posteros, sed tum plura præstitit,
quàm erat pollicitus: siquidem filium ejus,
cum esset claudus, ac debilis erubibus, in
suam ipsius domum induxit, suæq; men-
sæ fecit participem, summo illum honore
dignatus; nec erubuit, nec occultavit, nec
arbitratus est regiam mensam claudica-
tione pueri dehonefari, sed decorari po-
tius, ac lautio rem fieri. Quorquor enim
cum illo discumbebant, abibant magnam
philosophicæ doctrinam consequuti. Cum
enim viderent Saulis filium, illius, qui
tanta mala patrarat adversus Davidem,
tâto in honore haberi apud ipsum, etiam si
feris omnibus fuissent imitiores, pudore
tamen, ac rubore cum omnibus inimicis
redibant in gratiam. Quamquam si etiam
ipse aliunde illi cibum dari iussisset, cer-
tùmque victus modum ordinasset, valde
magnum erat: sed illum ad suam ipsius
mensam recipere, eximia cujusdam est
philosophiæ.

Id magnum, ac generosè factum.

Scitis profectò, non esse facile, hostium
filios diligere. Quid dixi, diligere? non
odisse, non persequi magnum est. Itaque
multi defunctis inimicis in illorum libe-
ros iram, quam in eos habebant, effude-
runt. At non ita generosus, ac magnani-
mus iste: sed & viventem inimicum ob-
servavit: & illo defuncto, benevolentiam,
quam erga illum gesserat, filiis exhibuit.

Mensa sancta, quam hostium filij cingunt.

Quid illius mensa sanctius, quam cinge-
bant filii hostis, hostis, inquam, occidere
conati? Quid illo convivio spiritualius,
in quo tam multæ abundabant benedi-
ctiones? Angelo potius, quam homini e-
rat plausibile: siquidem inimici filios am-
plecti, & amare, & illius filium, qui to-
ties ipsum tentasset è medio tollere, atque
id moliens excefferat è vita, facit, ut ille
chorus celebretur. Hoc tu quoq; facito,
charissime, & viventium, & mortuorum
filios fovens: viventium quidem, ut hoc
modo parentes illorum tibi concilies; de-
functorum verò filios curans, ut à Deo
multum tibi pares favorem, plurimisque
coronis decoreris, utque innumera ab
omnibus vota, precèsque consequaris,
non ab iis tantùm, qui tuis beneficiis ad-

A juti sunt, verùm etiam ab iis, qui vide-
runt. Hoc pro te stabit in illo die, magniq;
tibi futuri sunt Patroni in articulo judicii
hostes tuo beneficio adjuti, magnaque ex
parte à peccatis liberaberis, & reposees
mercedem. Etiam si innumera commise-
ris peccata si proferas illam precationem,
quæ dicit: *Remitte inimicis vestris, & Pater* *Matth. 6.*
vester remitte vobis peccata vestra: multa
cum fiducia commissorum omnium re-
missionem consequeris.

Utilissimam ad rem præsentem histo-
riam fufius ex Chryostomo meditati, ad
verba, quæ secundo dixit in Cruce Chri-
stus, properemus.

*Memento mei, Domine, dum ve-
neris in regnum tuum. Amen*
dico tibi, hodie mecum
eris in Paradiso.

Luc. 23.

PVNCTVM XXXI.

Ad pradam, fili mi (Iuda, quod est con- *Gen. 49.*
fessio, vel laudatio, in Crucem) ascen-
disti.

D Planè Christus in Cruce Rex Iudaorum.
Hebraicè, *Melech Iudam, consistentium.* Ut
proinde Hieronymus de hoc latrone lo-
quens dicat: Confessio brevis vitam ac-
quisivir longam. Et Cyprianus: Alii la-
trocinio vitam perdunt, hic latrocinio
vitam futuram sempiternam.

Nimirum *Regnum calorum vim patitur,*
& *violenti rapiunt illud.*

Unde Sedulius:

E *Absculta iste suis calorum regna rapinis.*
Felix, qui tam feliciter vel moriens no-
vit latrocinari: lingua etenim, ut ait Elias
Cretensis in Nazianzenum, regnum quasi
perfoedit, prædæ instar rapuit.

Infelix alter, qui propter verba labiorum
Christi non custodivit vias duras. Ad He-
braicum, *vias latronis, aut vias dissipatoris,*
seu *perruptoris, ac violenti hujus.*

Semiram